

Marija Turk
Filozofski fakultet, Rijeka

SEMANTIČKE POSUĐENICE U HRVATSKOME JEZIKU

Nacrtak

Iako u poimanju semantičkih posuđenica u teoriji jezičnoga kalka nema većih odstupanja, pojmovno se određenje može svesti na to da su one jedan tip prevedenica u kojem se pod utjecajem stranog jezika za novo označeno uzima označitelj iz inventara leksema jezika primaoca. Ipak je bavljenje tom problematikom vrlo složeno i otvara mnoga pitanja. Semantičke se posuđenice zbog istovjetna izraza s već potvrđenom, domaćom ili posuđenom, riječju teže identificiraju od posuđenica i drugih tipova prevedenica. Osim uobičajenih postupaka i kriterija nužnih u identifikaciji prevedenica, kao što su istovjetnost sadržaja i podudarnost modela, u njihovoj identifikaciji valja uzeti u obzir društvene mogućnosti preuzimanja uzora. U ovome se prilogu donose neke spoznaje o semantičkim posuđenicama u hrvatskome jeziku, osobito u nazivlju pojedinih struka, i to s obzirom na vrijeme njihova nastanka i s obzirom na jezik uzor, odnosno jezik posrednik. Navode se slična rješenja u drugim europskim jezicima. Semantičke se posuđenice zatim analiziraju s gledišta njihova sadržajnoformalnog ustroja i utvrđuju promjene koje su one izazvale na semantičkome planu hrvatskoga jezika.

U teoriji jezika u kontaktu semantičko se posuđivanje smješta u kontekst jezičnoga posuđivanja uopće.¹ Rezultat su semantičkoga posuđivanja leksičke jedinice koje se tradicionalno imenuju semantičkim posuđenicama. Unatoč tome što u njihovu poimanju u teoriji jezičnoga posuđivanja nema većih odstupanja i što se njihovo pojmovno određenje može svesti na to da su one jedan od tipova prevedenica u kojima se pod utjecajem nekoga stranog jezika za novo označeno uzima označitelj iz inventara leksema jezika primaoca, problematika je semantičkih posuđenica složena i otvara mnoga pitanja. Rudolf Filipović ističe da do danas nitko nije riješio što se zapravo događa u procesu semantičkoga posuđivanja² i navodi tvrdnju T. E. Hopea koji

kaže da se u analizi semantičkoga posuđivanja u pojedinostima javljaju problemi i nesuglasja kod različitih autora. To se osobito očituje kad se želi uspostaviti tipologija semantičke interferencije među jezicima.³ Stephen Ullmann pišući o povijesti semantike navodi semantičko posuđivanje kao jedan od uzroka promjene značenja.⁴ Isti autor u knjizi *Semantics* govoreći o polisemiji i njezinim izvorima spominje semantičko posuđivanje kao promjenu značenja već postojeće riječi pod utjecajem jezika-uzora.⁵ Louis Deroy određuje semantičko posuđivanje kao "nova značenja koja se dodaju starim značenjima tradicionalnih riječi i navodi mnogo primjera za "emprunt sémantique" iz raznih jezika."⁶ Rudolf Filipović semantičko posuđivanje određuje kao "transfer značenja iz jezika davaoca na neku već postojeću domaću riječ u jeziku primaocu."⁷ Semantičke se posuđenice zbog istovjetna izraza s već potvrđenom, domaćom ili posuđenom, riječju teže identificiraju od posuđenica i drugih tipova prevedenica.⁸ One su vrlo često sredstvo za izražavanje novih pojmova u jeziku. Novo značenje može potisnuti staro, ali najčešće supostoje oba značenja: prvotno je značenje osnovno, a novo obično preneseno i metaforičko. Uporabom se novo značenje demetaforizira i leksikalizira u terminološke svrhe.

U hrvatskome jeziku postoje mnogi primjeri semantičkih posuđenica, koje se mogu raščlaniti prema različitim kriterijima i podijeliti u više skupina:

1. prema proširenosti semantičke posuđenice;
2. prema podrijetlu uzora i s tim u svezi prema vremenu semantičkoga posuđivanja;
3. prema formalno-semantičkom ustroju.

Jednojezične i višejezične semantičke posuđenice

Utvrđi li se podudarnost u nekome leksemu na razini sadržaja i izraza⁹ samo u dva jezika, a društvene mogućnosti preuzimanja uzora potvrđuju u kojem je jeziku nastala pojmovna inovacija koja je motivirala nastanak semantičke posuđenice samo u jednome jeziku, tada se može govoriti o jednojezičnim ili monolinvalnim semantičkim posuđenicama. U takve bi semantičke posuđenice u hrvatskome jeziku ulazili ovi primjeri:

bubati: prema njem. *pauken* prvotnom se značenju *udarati* pridružuje posuđeno značenje *učiti napamet bez razumijevanja* [Rammelmeyer: 1975].

jaslice: prema njem. (*Kinder*)*krippe* u hrvatskome jeziku nastaje semantička posuđenica sa značenjem *ustanove za boravak male djece*.

jutro: prvotnom se značenju *prvi dio dana* pod utjecajem njem. *Morgen* pridružuje novo značenje *mjerna jedinica za površinu zemlje* [ARj]¹⁰

klip: postojećem se botaničkom nazivu (~ *kukuruz*) pridružuje pod utjecajem njemačkoga jezika i dodatno značenje koje supostoji u leksemu *Kolben* i kao semantička posuđenica rabi se u tehničkom nazivu: *dio motora*.

kričav: osnovnome se značenju prema njem. *schreiend* dodaje novo značenje *ono što je intenzivne boje* [Rammelmeyer: 1975].

krtica: pod utjecajem fr. *taupe* stvorena je semantička posuđenica sa značenjem *sprava za bušenje tunela*.¹¹

lovac: prema njem. *Jäger* semantička posuđenica u značenju *tip aviona*. [Muhvić Dیمانovski: 1992]

tiskati: ova je višeznačna riječ (*gurati, tjerati, žuljati*) posuđivanjem novog značenja prema njem. *drucken* dobila dodatno značenje: *pre-nositi otisak teksta ili slike na papir ili drugu podlogu*. [Rammelmeyer: 1975] U hrvatskim se rječnicima pojavljuje od početka 19. stoljeća.

tkivo: kao biološki naziv javlja se prema njem. *Gewebe* u značenju *skup stanica živih bića*. [Rammelmeyer: 1975]

vatra: u vojnom nazivlju prema njem. *Feuer*. [Rammelmeyer: 1975]

Semantičke se posuđenice mogu javiti u više jezika, tj. razni jezici posuđuju neka nova značenja od jezika koji ih je prvi počeo rabiti. Semantičke posuđenice potvrđene u više jezika mogu se nazvati više-jezičnim ili plurilinalnim semantičkim posuđenicama. Višejezične semantičke posuđenice potvrđuju sljedeći primjeri:

članak: prema njem. *Artikel* domaći izraz dobiva dodatno značenje *novinski tekst*. Prema istome izvoru semantičke su posuđenice slov. *članek* i češ. *článek* [Rammelmeyer: 1975]

generacija: prvotno se značenje posuđenice iz latinskoga jezika odnosilo na ljudski i životinjski rod, a drugotno kao semantička posuđenica prema engl. *generation* za tehnička i tehnološka dostignuća (*generacija kompjutora, druga generacija antidepresiva*). Kao semantička posuđenica potvrđena je i u njemačkom jeziku *Generation* [Carstensen: 1979] (npr. *nova ~, kompjutorska ~*) i u francuskom *génération* [Zergollern: 1992]

kontrolirati: ovaj internacionalizam francuskoga podrijetla pod utjecajem engl. *to control* dobiva i novo značenje "imati moć, vlast nad nekim". Istovjetna je semantička posuđenica poznata i u njemačkom (*kontrollieren* [Lehnert (1986: 135)], tal. *controlare* "dominirati" [Dardano (1986: 249)] i niz. *controleren* [Gerritsen (1986: 63)]).

- krtica:** hrvatskoj se riječi u značenju *sisavac koji živi pod zemljom* prema engl. *mole* pridružuje dodatno značenje *tajni agent* [Muhvić-Dimanovski (1992)]. Kao semantička posuđenica postoji i u njemačkom jeziku *Maulwurf*, u francuskome *taupe* i u talijanskome *talpa*.
- lanac:** domaćoj se riječi sa značenjem *niz prodjenutih spojenih metalnih karika* pod utjecajem engl. *chain* pridružuje dodatno značenje *niz u kojem se razabiru jedinice (hotelski ~, kriminalistički ~)*, i u njemačkom *Kette* (npr. *Ladenkette*) [Carstensen: 1997].
- maćuhica:** prema njemačkom *Stiefmütterchen*, odnosno prema njem. *Stiefmutter* u slovenskom *mačeha* i u češkom *macecha* kao fitonim (*viola tricolor*) [Rammelmeyer: 1975].
- miš:** domaćoj se riječi sa značenjem životinje prema engl. *mouse* pridružuje dodatno značenje *naprava uz računalo*. Jednako tako fr. *la souris* [Science:1985], njem. *die Maus* [Computerheft:1988] i češko *mys* [Salzmann: 1991]
- paket:** prema engl. *package* ovome se internacionalizmu u hrvatskome, njemačkome [Viereck: 1980]: *Steuerpaket*, *Sozialpaket* ili u ruskom jeziku [Word:1986] dodaje značenje *skupina, kombinacija ili slijed povezanih dijelova ili elemenata koji mogu biti prihvaćeni ili odbijeni kao pojedinačne jedinice*.
- papir:** po uzoru na engleski jezik (*paper*) riječ dobiva dodatno značenje *pisani ili tiskani dokument*. Dodatno je značenje i u njemačkom *Papier* [Viereck:1986] ili u ruskom jeziku [Ward 1986].
- patka:** prema francuskoj riječi *canard* njemačka je riječ *Ente* dobila je dodatno značenje "*novinarska patka*", *lažna vijest* [Schottmann: 1977]. Jednako je i s hrvatskom riječju. Nije sigurno je li u hrvatskom jeziku izravna ili posredna semantička posuđenica.
- platforma:** prema engl. *platform* riječ je razvila dodatno značenje *program rada, bitno političko načelo kakve stranke ili pokreta*. Jednako dodatno značenje bilježi i njemačka riječ *Plattform* [Carstensen:1979].
- pokrivati:** domaći je označitelj po uzoru na engleski *to cover* dobio nekoliko novih značenja: 1. *raditi ili biti biti odgovoran za određeno područje ili niz djelatnosti* 2. *imati posla s kime ili čime* 3. *raditi kao reporter*. Nova su se značenja razvila i na francuskom označitelju *couvrir* [Muhvić-Dimanovski: 1992].
- program:** ovaj internacionalizam po uzoru na engl. *program(me)* dobiva u elektronici novo značenje *popis uputa računalu za izvršenje određenih operacija* u hrvatskome, talijanskome [Klajn: 1971], švedskome [Sigurd: 1986] i njemačkome jeziku [Computerheft: 1988].
- vrh:** domaćem se označitelju pod utjecajem engleskoga *summit* pridružuje dodatno značenje *najviši predstavnici* (npr. sastanak na vrhu) u hrvatskome i njemačkome jeziku (*Gipfel*) [Carstensen:1979].

zalediti ili **zamrznuti**: hrvatski izrazi dobili su pod utjecajem engleskoga *to freeze* novo značenje *obustaviti, prekinuti*; npr. *zalediti sporazum, zamrznuti razgovore*. Francuski a riječ *geler* (DMC)¹² i švedska *frysa* (NOS)¹³ također su semantičke posuđenice prema istome uzoru.

zelen: kao semantička posuđenica prema njem. *grün*, odnosno *die Grünen* u početku se javlja samo u vezi s političkom strankom u Njemačkoj. Kasnije se odnosi na sve ekološki orijentirane udruge, a potom kao pridjev označava *ono što ne zagađuje okolinu*. Kao semantička posuđenica javlja se u mnogim jezicima.

Podrijetlo semantičkih posuđenica

Semantičke su posuđenice u hrvatskome jeziku nastale prema leksičkim uzorima iz različitih jezika.

Latinski jezik imao je u Hrvata dugu tradiciju (više od 1100 g.)¹⁴ što je rezultiralo različitim tipovima posuđenica i prevedenica u različitim znanstvenim područjima. Ovdje se donose primjeri semantičkih posuđenica iz nekoliko znanstvenih disciplina.

rak: predstavlja dvostruku semantičku posuđenicu: 1. s uporabom u astronomiji i 2. u medicini. Kao astronomski pojam potvrđena je u rječniku: Belostenec (1740): *rako-zvezd* (< *cancer, carcinus*). Kao medicinski pojam: Habelić (1670) i Belostenec (1740) uz natuknicu *carcinoma*.

korijen: (< *radix*) prema Arj 5, 329: u anatomiji: ~ *jezika*, ~ *zuba*, u lingvistici: ~ *riječi*, u matematici: *kvadratni* ~ itd. Moguće je i njemačko posredništvo.

Bik: (< *taurus*): u astronomiji.

bubnjić: (< *membrana tympani*) u ovom je obliku potvrđen kod Šuleka (1874/75: 123), a moguće je i njemačko posredništvo prema *Trommelfell*.

kora: (< *cortex, crusta*): anat. ~ *mozga* (*cortex cerebri*), geol. *zemljina* ~ (*crusta terrae*).

Blizanci: (> *Gemini, Gemelli*) u astronomiji.

Djevica: (< *Virgo*) u astronomiji.

pojas: (< *cingulum*) u značenju *dijela Zemljine površine, područja* kod Mikalje (1651), Della Belle (1728), Belostenca (1740), Jambrešića (1742).

puž: (< *cochlea*) u anatomiji: *šupljina u unutrašnjem uhu*. ARj navodi potvrdu kod J. Pančića, zool. 75.

zdjelica: (< *scutella*) u anatomiji: *kosti križa i kukova i dio truba njima obubvaćen*. U rječniku je prvi puta navedena kod Mikalje (1651).

S talijanskim su jezikom Hrvati bili u dodiru već od ranog srednjeg vijeka. Mnogobrojne posuđenice, osobito u priobalju, svjedoče o tom civilizacijskom i kulturnom dodiru.¹⁵

lopatica: kao anatomski pojam zabilježena kod Mikalje (1651): *lopatica od ramena (spatula)*, Della Belle (1728): *lopatica od ramena (paletta della spalla, spatella)*, Belostenca (1740) i Stullia (1806) uz natuknicu *spathula*.

pero: (< *penna*) u značenju *pisala* kod Mikalje (1651), Della Belle (1728), Belostenca (1740) i Stullija (1806).

korito: (< *scafo*, vjerojatno prema lat. *scaphium* u značenju drvene posude)¹⁶ semantička posuđenica sa značenjem *trup čamca ili broda..*

jezičac: (< *linguetta*) na mjerilima kod Mikalje (1651): *jezičac od mirilica*.

Njemački i hrvatski jezik imaju vrlo sličnu kulturnu i povijesnu pozadinu, pa se veliki broj civilizacijskih i tehničkih izraza prenosio iz njemačkoga u hrvatski jezik.¹⁷ Već spomenutim semantičkim posuđenicama: *zelen* (< grün, odnosno die Grünen), *bubati* (< pauken), *jaslice* (< Krippe), *jutro* (< Morgen), *klip* (< Kolben), *kričav* (< schreiend), *lovac* (< Jäger), *tiskati* (< drucken), *tkivo* (< Gewebe), *vatra* (< Feuer), *članak* (< Artikel), *maćuhica* (< Stiefmütterchen) mogu se pridružiti i drugi primjeri:

grana (< *Zweig*) sa značenjem *vrste djelatnosti* [Juridisch-politische Terminologie (1853: 682)];

sirov (< *roh*) u značenju neobrađen: ~ *željezo* [Šulek (1860:1095)];

mjera (< *Maßnahme*) u značenju *postupak* [Rammelmeyer (1975: 221)];

ključ (< *Schlüssel*) u muzikološkom nazivlju (*violinski* ~) [Rammelmeyer (1975: 205)];

koš (< *Korb*) u anatomiji: *prсни* ~ (Brustborb);

kozice (< *Pocken*)¹⁸ naziv za dječju bolest;

papučica (< *Pantöffelchen*) botanički naziv (*Cypripedium calceolus*) kod Šuleka (1879).

Iako su veze između angloameričke jezične cjeline i hrvatskoga jezičnoga kompleksa novijega doba, u hrvatski su jezik ušle mnogobrojne i različite semantičke posuđenice. Spomenutim semantičkim posuđenicama: *kontrolirati* (> to control), *krtica* (< mole), *lanac* (< chain), *miš* (< mouse), *paket* (< package), *papir* (< paper), *platforma* (< platform), *pokrivati* (< to cover), *program* (< programme), *vrh* (< summit), *zaleđiti/zamrznuti* (< to freeze) mogu se pridružiti i drugi primjeri:

kolač (< *cake*) u značenju *cjeline koju treba podijeliti na jednake dijelove* [Muhvić-Dimanovski (1992: 157)].

koš (< *basket*) u značenju *sportskog rekvizita i pogotka*.

piratski (< *pirate*) u značenju "ilegalan" kada se govori o ilegalnim video-studijima, radio-stanicama,

spavaonica (< *dormitory*),

uživo (< *live*),

vruć (< *hot*) s dva značenja: 1. *aktualan, zanimljivo, ponekad teško rješivo* 2. *ukraden ili prokrijumčaren* itd.

Iz područja elektronike i kompjutorizacije hrvatski je jezik iz engleskoga primio još i ove semantičke posuđenice:

brana/vrata (< *gate*),

ljuska (< *shell*),

nahriniti (< *to feed*) u značenju *napuniti kompjutor podacima*,

petlja (< *loop*),

stjenica (< *bug*),

virus (< *virus*).¹⁹

U hrvatskom je jeziku potvrđeno malo semantičkih posuđenica motiviranih značenjima francuskih predložaka. V. Muhvić-Dimanovski (1990) navodi sljedeće primjere:

patka (< *canard*) sa značenjem *izmišljotina: novinarska patka*,

vruć (< *chaud*) sa značenjem *u kojem je razvijena prostitucija*,

suh (< *sec*): *trpak, ne sladak* (kad se govori o vinu ili nekom alkoholnom piću).

U riječi *krtica* sa značenjem *stroj za bušenje tunela* razvidna je podudarnost s francuskom riječju *taupe*. Semantička podudarnost potkrijepljena činjenicama iz povijesti strojarstva opravdava pretpostavku da je riječ o semantičkoj posuđenici.

Semantičke posuđenice prema formalno-semantičkom ustroju

Semantičke se posuđenice prema izrazu i značenju mogu podijeliti u nekoliko podskupina.

Prema izrazu mogu biti homofoni i heterofoni. Naziv homofon valja shvaćati u relativnome smislu jer prava podudarnost u izrazu među različitim jezicima ne postoji. Homofone su semantičke posuđenice internacionalizmi, fonološki adaptirani u skladu s fonološkim zakonitostima pojedinih jezika koji su pod utjecajem nekoga jezika dobili novo, dodatno značenje. Homofone su semantičke posuđenice u hrvatskome jeziku primjerice:

generacija, kontrolirati, memorija, meni, paket, papir, platforma, program, virus itd.

Heterofone se semantičke posuđenice izrazom razlikuju od svojega predloška i od višejezičnih posuđenica nastalih prema istome uzoru jer im je označitelj izvorna riječ jezika primaoca. Većina semantičkih posuđenica u hrvatskome jeziku pripada skupini heterofonih semantičkih posuđenica, npr.

Bik, jaslice, jutro, kolač, lanac, leća, miš, zamrznuti, zelen, zvijezda itd.

Prema morfološkim značajkama semantičke su posuđenice:

- a) imenice: *generacija, memorija, meni, lanac, leća, korijen, kolač, miš*, itd.
- b) glagoli: *bubati, kontrolirati, nahraniti, pokrivati, zalediti* itd.
- c) pridjevi: *kričav, sirov, suh, vruć* itd.
- d) prilozima: *uživo*.

U skladu s morfološkim značajkama semantičke posuđenice mogu ulaziti u sintagmatske odnose:

- a) samostalno: *maćuhica, miš, mjera, vatra*;
- b) uz dopunu: *gorski lanac, krijumčarski lanac, lanac trgovina, vruća tema, prva generacija* itd.
- c) samostalno ili uz dopunu: *kolač/devizni kolač, paket/devizni paket, radionica/ likovna radionica, kompjutorska radionica* itd.

Semantičke se posuđenice prema značenju razvrstavaju u homonimske i sinonimske semantičke posuđenice. Homonimske se semantičke posuđenice odnose na izraze kojima se pridružuju različiti sadržaji. To su primjerice ovi leksemi: *jutro* s osnovnim značenjem *prvi dio dana* i kao semantička posuđenica u značenju *mjerne jedinice za površinu zemlje, kozice* (dem. pl. od koza) i *dječja bolest* i dr. Sinonimske semantičke posuđenice mogu imati jednako ili blisko značenje s nekim drugim leksemom u istome jeziku. To su primjerice ovi leksemi: *jutro ~ ral, mjera ~ postupak, zdjelica ~ karlica* itd. Sinonimske su semantičke posuđenice zamjenjive istoznačnim leksičkim parnjakom, tj. izvornom riječju.

Zaključak

Hrvatski kao jezik maloga europskoga naroda, koji je sukladno svojim snagama živio u duhovnim kretanjima koja su ga okruživala i živo se uključivao u europske kulturne i civilizacijske tokove, morao se u mnogome oblikovati prema zadanim uzorima, ali je pri tom u standardološkoj svijesti bila jasno izražena sklonost da se stranojezični uzori ne prihvaćaju pasivno, nego da se prema njima aktiviraju vlastite izražajne mogućnosti. Semantičko je posuđivanje jedan od načina da se zadovolje potrebe za pojmovnim inovacijama. Hrvatski je jezik u svojoj povijesti posuđivao od mnogih jezika. Najstarije su semantičke posu-

đenice iz latinskoga, potom iz talijanskoga jezika. Starije su semantičke posuđenice stvarane prema njemačkome, a novije prema engleskome uzoru. Proces suvremenoga semantičkog posuđivanja pokreću i održavaju kulturne i civilizacijske silnice angloameričkoga jezičnog kompleksa.

Semantičkim je posuđivanjem hrvatski jezik očuvao samosvojnost na planu jezičnoga izraza i semantički se obogatio.

BILJEŠKE

¹ R. Filipović, *Teorija jezika u kontaktu*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga, Zagreb 1986., str. 155-157.

² Isto, str. 155.

³ T. E. Hope, *The Analysis of Semantic Borrowing*, Essays presented to c. M. Girdlestone University of Durham, King's College, Newcastle upon Tyne 1960., str. 125-141.

⁴ S. Ullmann, *The Principles of Semantics*, Jackson & Blackwell, 1957, str. 207.

⁵ S. Ullmann, *Semantics*, Blackwell 1962, str. 165

⁶ L. Deroy, *L'emprunt linguistique*, Bibliotheque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liege, Fascicule CXLI, Edition "Les Belles Lettres", Paris 1956, str. 99.

⁷ R. Filipović, nav. dj., str. 153.

⁸ Za identifikaciju je semantičkih posuđenica osim uobičajenih postupaka i kriterija nužnih u identifikaciji prevedenica, kao što su istovjetnost sadržaja i podudarnost izraza potencijalne semantičke posuđenice i pretpostavljenog uzora, nužno uzimati u obzir i društvenopovijesne mogućnosti preuzimanja uzora.

⁹ Kada je riječ o semantičkim posuđenicama, podudarnost valja shvatiti uvjetno: kao sličnost dovoljnu za međujezičnu komunikaciju. Potpuna podudarnost u izrazu nije moguća jer je riječ o različitim jezicima u kontaktu.

¹⁰ Kratica ARj odnosi se na Akademijin *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1881-1976.

¹¹ Podudarnost u ovome značenju utvrđena je samo u francuskome i hrvatskom jeziku. Povijest strojarstva potvrđuje pretpostavku o utjecaju francuskoga na hrvatski jezik. Vidi *Tehnička enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1963-1979. Označitelj *krtica* je i semantička posuđenica sa značenjem *doušnik*. O tome se govori u daljnjem tekstu.

¹² Kratica DMC odnosi se na izvor *Dictionnaire des mots Contemporaines*. Navedeno prema V. Muhvić-Dimanovski (1990:161).

¹³ Kratica NOS odnosi se na izvor *Nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal*. Navedeno prema V. Muhvić-Dimanovski (1990:161).

¹⁴ Za razvoj latinskoga jezika u Hrvata važne su tri činjenice: historiografska literatura, službeni jezik Hrvatskoga sabora sve do 1847. godine i hrvatski latinizam. Latinskim su jezikom pisana brojna filozofska i teološka, zatim prirodoslovna, matematička i druga djela.

¹⁵ Josip Jernej drži da je utjecaj talijanskoga na hrvatski jezik bio u starije doba i to od XVI. do XVIII. stoljeća. Vidi J. Jernej, *O klasifikaciji frazema*, Filologija, knj. 20-21, Zagreb str. 192.

¹⁶ U suvremenome talijanskom jeziku leksem *scafo* ima samo značenje brodske trupe. Međutim u čakavski je dijalekt riječ *škaf* preuzeta iz talijanskog dijalekta sa značenjem korita.

- ¹⁷ Stjepan Babić razlikuje tri razdoblja utjecaja njemačkoga na hrvatski jezik: 1. od XVI. stoljeća do izbora Ferdinanda za hrvatskoga kralja (1527), 2. od početka XVI. stoljeća do početka hrvatskoga preporoda (1527-1835), 3. od hrvatskoga preporoda do danas. Usp. S. Babić, *Njemačke posuđenice u hrvatskom jeziku*, u: *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, Zagreb 1990., str. 219.
- ¹⁸ Hrvatski naziv za dječju bolest *kozice* nastao je prema njemačkom *Pocken* koji je u dijalektu Južne Njemačke zbog prelaska početnih zvučnih suglasnika u bezvučne plural od (*Ziegen*)*bock* postao homonim plurala od *Pocke*. Vidi Ž. Muljačić, *Tipologija jezičnog kalka*, Radovi, sv. 7, Filozofski fakultet, Zadar 1968., str. 13.
- ¹⁹ O semantičkim posuđenicama u računalnom nazivlju vidi: M. Mihaljević, *Hrvatsko računalno nazivlje. Jezična analiza*, Biblioteka Jezikoslovlje, knj. 6, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1993.

LITERATURA

- Babić, S., *Njemačke posuđenice u hrvatskom jeziku*, u: *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, Zagreb 1990, str. 214-224.
- Carstensen, B., *Evidente und latente Einflüsse des Englischen auf das Deutsche*, Fremdwort-Diskussion, izd. P. Braun, W. Fink Verlag, München 1979, str. 90-94.
- Dardano, M., *English influence on Italian*, English in Contact With Other Languages, izd. W. Viereck - W. D. Bald, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, str. 231-252.
- Deroy, L., *L'emprunt linguistique*, Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liege, Fascicule CXLII, édition "Les Belles Lettres", Paris 1956, 466 str.
- Filipović, R., *Teorija jezika u kontaktu*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga, Zagreb 1986, str. 155-157.
- Gerritsen, J., *Dutch in contact with English*, English in Contact With Other Languages, izd. W. Viereck - W. D. Bald, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, str. 51-64.
- Hope, T. E., *The Analysis of Semantic Borrowing*, Essays presented to c. M. Girdlestone University of Durham, King's College, Newcastle upon Tyne 1960, str. 125-141.
- Jernej, J., *O klasifikaciji frazema*, Filologija, knj. 20-21, Zagreb, str. 191-197.
- Juridisch-politische Terminologie für die slavischen Sprachen Oesterreichs*. Von der Commission für slavische juridisch-politische Terminologie. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separat-Ausgabe, Wien 1853.
- Klein, I., *Utjecaji engleskog jezika u italijanskom*, Filološki fakultet, Beograd 1971, 306 str.
- Lehnert, M., *English Loans in GDR German*, English in Contact With Other Languages, izd. W. Viereck - W. D. Bald, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, str. 129-157.
- Mihaljević, M., *Hrvatsko računalno nazivlje. Jezična analiza*, Biblioteka Jezikoslovlje, knj. 6, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1993.
- Muhvić-Dimanovski, V., *Prevedenice - jedan oblik neologizama*, Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 446, Zagreb 1992.
- Muljačić, Ž., *Tipologija jezičnog kalka*, Radovi, sv. 7, Filozofski fakultet, Zadar 1968, str. 5-19.
- P. M. *Computerheft*, Januar/Februar, 1988
- Rammelmeyer, M., *Die deutschen Lehnübersetzungen im Serbokroatischen*, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden 1975.
- Salzmann, Z., *Anglicisms in Modern Literary Czech*, The English Element in European Languages, vol. 3. izd. R. Filipović, Institute of Linguistics, Zagreb 1991, str. 122-164.

- Schottmann, H., *Die Beschreibung der Interferenz*, Sprachliche Interferenz, izd. H. Kolb-H. Lauffer, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1977, str. 13-35.
- Šulek, B., *Deutsch-kroatisches Wörterbuch*, Zagreb 1854-60.
- Šulek, B., *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*, 1874-1875, pretilsak, Globus, Zagreb 1990.
- Šulek, B., *Jugoslavenski imenik bilja*, Zagreb 1879.
- Tehnička enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1963-1979.
- Ullmann, S., *The Principles of Semantics*, Jackson & Blackwell, ²1957, str. 207.
- Ullmann, S., *Semantics*, Blackwell, 1962, str. 165.
- Viereck, K., *Englisch in prewar and FRG German*, English in Contact With Other Languages, izd. W. Viereck - W. D. Bald, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, str. 107-128.
- Ward, D., *English contribution to Russian*, English in Contact With Other Languages, izd. W. Viereck - W. D. Bald, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, str. 307-331.
- Zergollern-Miletić, *Semantičke posuđenice iz engleskog u francuskom jeziku*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, knj. 27, Zagreb 1992, str. 137-143.

SUMMARY

SEMANTIC LOANS IN THE CROATIAN LANGUAGE

Despite the fact that in understanding semantic loan words in theory of language calques there are no significant aberrations, and that notional determination can mean that they are one type of loan translations, in which for something marked new, under the influence of a foreign language, the marker from the lexeme inventory of the language borrowed is taken; to deal with the problems is very complex and opens new questions. Semantic loans due to the very same expression with already confirmed native or loan words are more difficult to be identified than loans and other loan translation types. Except for usual proceedings and criteria necessary in identifying loan translations, as are content identities and forming model concordances, to semantic loan words it is necessary to take into consideration social and historical options when borrowing models.

The paper deals with some cognitions on semantic loan words in the Croatian language, especially in the terminology of particular fields of specialization with regard to the time of their origin, and in consideration of the model language, that is, the language mediator, similar solutions in other European languages are quoted in the paper. Semantic loans then are being analyzed from the point of view of their content and formal construction, and the changes that they have provoked in the Croatian languages are being established.